

Umění velet

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka
A. M. Majorova, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA
MYSL“ čis. 3/1977.*

Mezi mnohými problémy vojenského umění, které vznikly v důsledku zavedení nových zbraní, bojové techniky a změn ve způsobech vedení války, jsou aktuální a mají zvláštní postavení otázky velení vojskům. Naléhavost tohoto problému tkví v nezbytnosti dalšího zdokonalování velení vojskům na základě výsledků vědeckotechnické revoluce, v odstranění určitého nesouladu mezi měnícím se charakterem ozbrojeného zápasu a existujícími formami a metodami velení vojskům.

Takový nesoulad, jak o tom svědčí vojenská historie, býval i v minulosti; neměl však tak vyhraněný charakter,

protože rozvoj techniky a výzbroje probíhal pomalu, bez prudkých kvalitativních skoků. Chyby ve velení vojskům v té době bylo možné napravit ještě v průběhu bojové činnosti. V současné době, zvláště v podmínkách použití nepřátelských jaderných zbraní, napravit podobné chyby bude velmi těžké a někdy to nebude ani možné. Proto vzniká potřeba co nejvíce zvýšit účinnost velení vojskům na vědeckém základě. Velení v současných podmínkách se stalo jedním z rozhodujících faktorů k dosažení vítězství a s jeho úrovní musíme počítat při poměru sil bojujících stran.

Nový kvalitativní skok v oblasti velení vojskům probíhá v současné době. Nesmírně se zvýšil význam faktoru času v činnosti velitelů a štábů, zvětšil se rozsah jejich práce, ještě více vzrostla úloha výpočtů, vědeckého předvídání situace a rozpracování optimálních variant bojového použití sil a prostředků. Všechny tyto okolnosti vyžadují podstatné zvýšení rychlosti práce ve velení. Prosté zvýšení počtů orgánů velení nedává již proporcionální výsledek ve velení vojskům. Vzniká problém ve vztahu požadavků velení a možností člověka. Jeden z hlavních směrů jeho řešení je široká automatizace a mechanizace procesů velení, zavedení soudobých automatizovaných systémů a využívání matematických metod.

Je nesporné, že automatizace procesů velení bude pokračovat. To je zákonitý proces. Na základě toho však nemůžeme hovořit, tak jak to dělají buržoazní vojenští teoretikové, že mizí tvůrčí činnost ve velení vojskům, že v období matematických metod a výpočetní techniky ztrácí umění velení všechny smysly.

Neudržitelnost podobných tvrzení je zřejmá. Svědčí o krizi buržoazní vojenské vědy. Jen marxisticko-leninská metodologie poznání objektivního rozvoje ozbrojeného zápasu umožňuje najít správné způsoby řešení tohoto problému, které stojí před vojenským uměním.

Automatizace výrobních procesů v socialistické společnosti směřuje ve prospěch člověka, napomáhá zvyšování intenzivnosti a efektivnosti jeho práce.

Žádné automatizované systémy, i kdyby byly sebevíce dokonalé, nejsou schopny obsáhnout celou oblast velení vojskům, která zahrnuje sociálně politické a psychologické aspekty, vojenskoorganizační činnost a další faktory, spojené se zabezpečením splnění bojového úkolu. Bezprostředně je uskutečňují vedoucí funkcionáři všech stupňů: velitelé vojenské rady, štáby a politické orgány, stranické a mládežnické organizace.

Formální logika nezahrnuje morálně bojové kvality vojáků, organizační schopnosti velitelů. To však určité bere v úvahu velitel při přípravě rozhodnutí. Všechné zvážení bojových možností, situace, politických, morálních a dalších faktorů znášené ještě zkušenostmi, znalostmi, tvůrčími schopnostmi, intuicí a vůlí velitelů v podstatě tvoří umění velet vojskům.

V letech Velké vlastenecké války získala Sovětská armáda bohaté zkušenosti z oblasti velení vojskům na všech stupních a všech druzích bojové činnosti. V současné době je o ně nejen velký poznávací

zájem, ale v mnohém si uchovávají i svůj praktický význam.

Sovětská věda na základě bojových zkušeností vypracovala základní požadavky na velení vojskům, které mají tyto kvalitativní charakteristiky: operativnost, nepřetržitost, pevnost a pružnost. Nedocenění třeba i jednoho z těchto požadavků se vždy záporně projevilo ve výsledcích bojové činnosti.

Základem úspěšného velení vojskům jsou rovněž organizační schopnosti a vojenské mistrovství velitelského sboru. Musí být zcela jist o správnosti přijímaných rozhodnutí, která jsou zabezpečována vysokou celkovou vojenskou kulturou, různorodou speciální vojenskou přípravou a pevnými praktickými návyky velitelů a náčelníků. Umění velet vojskům je souhrn hlubokých znalostí, zkušeností a vůle velitele (náčelníka), které se opírají o pocit stranickosti a uvědomění si ohromné odpovědnosti za následky přijímaných rozhodnutí. Zkušenosti z války a praxe bojové a operační přípravy vojsk to nestále potvrzují.

Jak je všeobecně známé, splnění stanoveného úkolu začíná formulováním zámyslu. Při jeho rozpracování je důležité vyhnout se šabloně, napodobování a schematicnosti, protože nemohou být dva stejní nepřítelé nebo dvě stejné podmínky situace. Proto jeden zámysl nemůže být shodný s druhým. To je neopakovatelná tvůrčí činnost velitele a štábu.

Zkoumáme-li originální a směle zámysly významných vojevůdců není těžké zjistit, že každý z nich v průběhu tvůrčího poznávacího procesu, jehož objektem byla konkrétní bojová situace, včas uvažoval a předvídal průběh událostí, připravil si náznaky na ty otázky, které ho dosud bezprostředně nezajímaly, ale v nejbližší době mohly být středem zvláštní pozornosti. Zejména v tom, tj. v umění předvídat, tkví skutečně vědecký přístup k problému.

V předvídání se spojují dialektická pružnost myšlení a intuice velitelů a náčelníků, jejichž osobní bojové zkušenosti a talent.

Originální zámysl vzniká jen tehdy, kdy byl správně ujasněn úkol a zhodnocena situace, zjištěna slabá a silná místa v bojové sestavě nepřítelů a zvolen optimální způsob plnění stanoveného úkolu. Avšak i po tom, kdy zámysl byl již rozpracován jako základ rozhodnutí, zkušený velitel (náčelník) včas reagoval na změny v situaci, směle upravoval již schválené plány použití sil a prostředků v boji a operaci, nebo přijímal nové rozhodnutí.

Nezbytnou podmínkou originálnosti zámyslu je umění použít v průběhu sražení nevě, pro nepřítel neočekávané způsoby bojové činnosti, které co nejlépe zabezpečují účinné využití zbraní a bojové techniky, útvarů a svazků.

Příprava a vedení operací v soudobých podmínkách jsou charakterizovány:

- prudkým růstem významu faktoru času,
- podstatným zvětšením objemu úkolů ve velení vojskům,
- zásadními změnami metod práce velitelů a štábů,
- zvýšením úlohy vědeckého předvídání,

— detailním předvídáním bojové situace.

Současné s rozpracováním nových otázek umění velet vojskům nesmíme ovšem zapomenout na studium zkušeností z minulosti. Především je důležité zobecnit jejich metodologickou stránku a tvůrčí způsobem jich využít k řešení úkolů velení na základě nové techniky v souladu s požadavky soudobého vojenského umění.

Vítězství v soudobém boji dosáhne ten velitel, který lépe zorganizuje velení, bude energičtější ve své činnosti a předvídavější ve svých zámýslech a rozhodnutích.

Čím dále tím více se vyznačuje vojenské umění kolektivní tvůrčí činností. Avšak veškerou odpovědnost za přijaté rozhodnutí i nadále má velitel s nedílnou velitelskou pravomocí. V soudobé válce, které se zúčastní mohutné a rychle působící druhy zbraní, nesmírně se zvýší úloha velitele a jeho odpovědnost za přijímaná rozhodnutí.

Hlavní podmínkou zabezpečení účinnosti bojové činnosti vojsk je v současné době přijetí zdůvodněných rozhodnutí. Princip optimalizace rozhodnutí, který považujeme za nejdůležitější v řízení ve všech odvětvích společenského života, má prvotní úlohu i ve vojenství.

Přijetí rozhodnutí je nejdůležitější moment v činnosti velitele ve velení vojskům. Přijetí zdůvodněných rozhodnutí v dnešních podmínkách vyžaduje ve velmi krátké době zpracovat ohromné množství operačně taktických informací. Jak tvrdí někteří specialisté, přijetí správného rozhodnutí předpokládá nyní zpracovat nejméně 80–85 % přesných propočtů. Ve druhé světové válce bylo zapotřebí zpracovat jen 15–20 % podobných propočtů.

Proto základ plánování a celého procesu velení vojskům tvoří dnes přesné operačně taktické a inženýrsko-technické propočty. Tyto práce v soudobých podmínkách můžeme splnit jen s využitím výpočetní techniky a jiných technických prostředků. Správné využití matematických metod a výpočetní techniky v procesu velení pomáhá velitelům zvládnout vědecký přístup k analýze složité bojové situace a vypracovat racionální variantu rozhodnutí. Hlavní úlohu při tom však mají hluboké znalosti otázek vojenství, bohaté zkušenosti a vojenský talent velitele, protože velení vojskům, v boji a operaci, bez ohledu na stále rozsáhlejší zavádění matematických metod a prostředků automatizace, zůstává i nadále hlavní tvůrčí funkcí velitelů a jejich štábů.

Sovětské vojenské umění definuje podstatu velení vojskům jako nepřetržitě působení velitele a štábu na podřízené útvary a svazky s cílem maximální realizace jejich možností ke splnění stanovených úkolů.

V rozhodnutí velitele se odráží situace a stav sil a prostředků bojujících stran, jejich potenciální možnosti v určité etapě. K dosažení vítězství nad nepřítelem to však nestačí, neboť dále pokračuje tvůrčí práce

k jeho upřesnění v souvislosti se situací, která se mění, se získáním nových podkladů, s nutností uskutečnit doplňková opatření, která zabezpečí úplně a včasné splnění přijatého rozhodnutí. Velký kolektiv štábu, správ a oddělení začíná v této době pracovat k uvedení tohoto rozhodnutí do života a k dovedení zámýslu velitele k logickému zakončení.

Velitel při přijetí rozhodnutí musí si dokonale představit dynamiku vývoje bojové činnosti, předvídat možnou činnost nepřítele, předem zvážit opatření k jeho předejití při vedení palebných úderů, zahájení ztečí a zasazování záloh, aby celou dobu udržel iniciativu ve svých rukou.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že k zabezpečení nepřetržitosti velení a zabránění jeho narušení je velmi důležité předvídat průběh vývoje bojové činnosti do velké hloubky a na dlouhou dobu. Není to však snadné. Je nezbytné dokázat zjistit zámýsl nepřítele. Nestačí však omezit se jen na vytvoření výchozího uskupení vojsk a organizaci systému palby jen při zahájení bojové činnosti. V tomto případě by byl boj, sražení a operaci ponechán volný průběh a nepřítel by získal dodatečnou výhodu.

S rozvojem způsobů a prostředků ozbrojeného zápasu se zvětšil rozsah otázek, které musí velitel a štáb brát v úvahu při rozpracování rozhodnutí. Po zavedení jaderných zbraní do výstroje armád vznikla nutnost určit způsob jejich použití nadřazeným stupněm velení. Velmi důležité je také zhodnocení radioelektronické situace.

Prakticky je velmi těžké a někdy dokonce nemožné, aby velitel podrobně rozebral všechny faktory, které ovlivňují optimální rozhodnutí. Proto v praxi používá způsobu, kdy z celkového množství otázek vybírá k přijetí rozhodnutí ty nejdůležitější. Velitel určitým způsobem spojuje jednotlivá stadia přijetí rozhodnutí a vynechává analýzu jasných otázek.

Velitel při ujasnění úkolu se rozhodně nebude zabývat tím, zda je to hlavní nebo méně důležitý úkol. Stanovený úkol bude pro každého velitele vždy hlavní a k jeho splnění vynaloží všechny síly, znalosti, zkušenosti a vůli.

Metody práce k ujasnění úkolu, zhodnocení situace a stanovení zámýslu musí plně odpovídat vzniklé situaci; závisí na časových možnostech, znalostech nepřítele a vlastních vojsk, terénu, dále také na zkušenostech velitele a jeho organizátor-ských schopnostech.

Rozhodnutí je velmi důležitou činností, která zahrnuje sociální, ekonomické a vojenské otázky. Velká je odpovědnost voje-

vůdce za osudy a životy lidí, kteří čekají na jeho rozkaz a jsou připraveni k hrdiným činům. Velitel je musí nadchnout k boji a vzbudit u nich víru ve vítězství. To se zabezpečuje přesným určením bojových úkolů, dovedným plánováním operace, sražení i boje a dokonalou přípravou vojsk k vedení bojové činnosti.

Zvládnutí nových a dokonalejších metod práce je základem, na kterém můžeme dále zvyšovat sladěnost všech orgánů velení v celku. Jednou z těchto metod je souběžná metoda práce velitelů a štábů. Štáby svazků a útvarů při organizaci bojové činnosti, aniž by čekaly na konečné rozhodnutí nadřízeného velitele, souběžně s ním zahajují analogickou práci na základě předběžných nařízení. Po obdržení bojových nařízení své rozhodnutí upřesňují. Na rozdíl od posloupné metody, souběžně plánování umožňuje 2—3krát rychleji dokončit práce spojené s přijetím rozhodnutí a doručením úkolů vojskům.

Predběžná nařízení se vydávají ihned po tom, kdy velitel přijal zámysl operace (boje). V každém nařízení se podřízeným odrůčuje základ bojového úkolu; to jim umožňuje zahájit práci spojenou s přijetím vlastního rozhodnutí. A tak po uplynutí určitého času, kdy velitel obdržel směrnici, velitelé pluku a praporů již budou znát vlastní úkoly a na základě toho zahájí přípravu jednotek k boji.

K zabezpečení podstatného zkrácení doby na přijetí rozhodnutí a plánování operace (boje), musí být práce velitele a štábu co možná nejracionalnější, vedena přesně podle zpracovaného grafikonu, nepřetržitě, bez jakýchkoli přestávek a čekání na doplňující pokyny. To vyžaduje vysokou operativní a metodickou přípravu všech funkcionářů štábů a správné rozdělení povinností mezi příslušníky štábu.

Při souběžné metodě práce soustřeďuje velitel svou pozornost na řešení jen hlavních úkolů, a to:

- určení úkolů vojskům a vydání předběžných nařízení;
- schválení návrhů na bojové použití druhů vojsk a služeb;
- ukončení práce spojené s přijetím rozhodnutí;
- prověření a schválení plánovacích dokumentů.

Při řešení dalších otázek ponechává velitel širokou iniciativu podřízeným.

Úspěšné zvládnutí metody souběžné práce je závislé především na vědeckém a optimálním rozdělení funkčních povinností uvnitř štábů a mezi nimi.

Stanovíme-li funkční povinnosti, je důležité přesně vymezit kvalifikovanou práci

a technickou práci, dále vzít v úvahu osobní schopnosti každého vykonavatele, dobu a posloupnost plnění stanovených úkolů.

Základem rozdělení povinností mezi správami, odděleními, skupinami důstojníků a jednotlivými vykonavateli může být princip specializace. Někdy vznikají proti tomuto názoru námitky s odvoláním na to, že důstojník štábu musí vykonávat jakoukoli práci. Podle našeho názoru je taková tendence chybná. Specializace vůbec je totiž základem vědecké organizace každé práce. Budeme-li tuto zásadu ignorovat, potom důstojník štábu bude muset být univerzálním pracovníkem, schopným dělat všechno, tj. zpravidla nekvalifikovaně se ztrátou drahocenného času. Tak tomu někdy je i v praxi. V současné době se hovoří nejen o specializaci, ale také o zásadách automatického plnění úkolů, kterých nemůžeme dosáhnout bez přesného rozdělení úkolů mezi jednotlivé vykonavatele.

Příprava důstojníků k plnění funkčních povinností je obvykle organizována včas v průběhu každodenní činnosti štábů, na cvičeních, štábních nácvičích a na velitelských zaměstnáních, tj. v praktické práci. Při tom má zvláštní místo školení sladění činnosti v podmínkách různé situace a nedostatku času. Každý důstojník musí znát kvalitně a v krátké době připravit dokumenty a přesně vědět co a kdy má dělat. Proto funkční povinnosti důstojníka stanovíme konkrétně s určením posloupnosti jejich plnění a dobou zakončení zpracování dokumentů, která vychází z celkového grafikonu práce štábu. Při tom je snahou všech maximálně snížit počet rozpracovávaných dokumentů, určit jen hlavní z nich a na ty soustředit pozornost.

Upřesňujeme-li rozsah a obsah bojových dokumentů, vycházíme nutně z toho, že v první řadě musíme zpracovat ty, které potřebují podřízené stupně velení, aby mohly okamžitě zahájit organizaci bojové činnosti. Při tom musíme dodržet zásadu, aby úkoly dostaly v první řadě svazy a svazky, které jako první zahajují plnění úkolu.

Zkušenosti ze cvičení a štábních nácvič potvrzují, že zvládnutí souběžné práce velitelů a štábů všech stupňů značně zvyšuje sklonbenost a praceschopnost orgánů velení a umožňuje řešit složité úkoly ve zkrácených lhůtách.

Zavedení souběžné metody neznamená, že zamítáme ostatní metody plánování. Všechno závisí na situaci, místě a času. Bude-li mít velitel a štáb dostatek času,

je účelné použít postupné metody. Nejvíce se jí používá při plánování do zahájení bojové činnosti. Je důležité, že touto metodou ve všech štábech shora dolů a uvnitř těchto štábů budou řešeny všechny otázky v přísné posloupnosti.

V průběhu bojové činnosti, kdy podmínky vzniklé situace vyžadují rychlé reagování, bude pro velení vojskům charakteristické vydávání krátkých nařízení a rozkazů. Velitel při sledování průběhu boje a kontrole plnění rozkazů, bez zvláštní přípravy přijímá rozhodnutí k jednotlivým otázkám a osobně nebo s využitím nejbližších pomocníků vydává úkoly vykonavatelům.

Soudobé podmínky vedení bojové činnosti vyžadují značné zkrácení času na sběr a zpracování údajů o situaci. Jestliže v minulosti, kdy vojska útočila tempem 1–2 km za hodinu, veliteli armády např. stačilo dostat zobecněné údaje o situaci 2–3krát za 24 hodin a veliteli divize každé 2–3 hodiny, pak se nyní situace podstatně změnila. Nesmírně palebné a manévrovací možnosti vojsk vyžadovaly, aby velitelé všech stupňů (včetně velitele frontu) nepřetržitě dostávali poslední údaje o situaci, která se může často a zásadně měnit a nedostatek přesných údajů, nebo jejich opoždění může mít nedozírné následky.

Jeden člověk není schopen v krátké době shromáždit a zpracovat velké množství údajů o situaci, které přicházejí z mnoha pramenů. Současně je velmi těžké najít takový problém organizace bojové činnosti a velení vojskům, o kterém by nemusel rozhodovat osobně velitel. V těchto podmínkách, aby splnil své funkční povinnosti, je nucen využívat důstojníky štábu, náčelníky druhů vojsk a služeb, přijímat jejich návrhy, vyžadovat zprávy a podklady; na to je zapotřebí hodně času.

Jak potom, při dodržení principu nedílné velitelské pravomoci, můžeme zlepšovat práci orgánů velení? Odpověď na tuto otázku nám dává samotná praxe vojsk.

Zkušenosti z použití prostředků automatizace na cvičeníh ukazují, jak složitou a rozsáhlou práci můžeme splnit s využitím výpočetní techniky. Např. na jednom velitelsko-štábním cvičení pro přijetí rozhodnutí bylo v krátké době zpracováno 125 variant rozhodnutí podle 27 různých metodik operačně taktických propočtů. To umožnilo zásadně upravit rozhodnutí a nakonec značně zkrátit dobu všech prací.

V posledních letech je stále více pozornosti věnováno technickému vybavení orgánů velení. V této oblasti bylo dosaženo zřejmých úspěchů. Byly vyhodnoceny a

uspořádány získané zkušenosti a určeny hlavní směry rozvoje prostředků velení, kterými jsou čím dále více vybavována vojska. Úkolem dneška je, s využitím materiálně technické základny zdokonalovat systém velení ke zvýšení jeho operativnosti a pevnosti.

Současně s tím je důležité dále zvýšit úlohu (a odpovědnost) náčelníka štábu, náčelníků správ a oddělení, rovněž náčelníků druhů vojsk a služeb při uskutečňování opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk. Musí mít právo, aniž by čekali na zvláštní pokyny, na základě zámyslu velitele a jím stanovených bojových úkolů přijímat rozhodnutí k odpovídajícím druhům zabezpečení, podrobně je plánovat a po schválení plánů vydávat úkoly odpovídajícím vykonavatelům. Náčelník štábu bude mít vždy právo jménem velitele vydávat nařízení všem jemu podřízeným funkcionářům. Je organizátorem práce všech důstojníků štábu a náčelníků druhů vojsk a služeb, protože nikdo lépe než on nezná tak situaci a není zasvěcen do všech podrobností rozhodnutí a záměrů velitele.

V současné době velitelé zpravidla nevydávají podrobné pokyny všem druhům zabezpečení bojové činnosti. Ve většině případů se omezí jen na vydání pokynů pro hlavní a nejdůležitější druh zabezpečení, zásadního charakteru. Všechny ostatní řeší náčelník štábu a náčelníci druhů vojsk a služeb.

Jedním z hlavních úkolů velení vojskům je rychlé doručení předběžných a bojových nařízení, směrnic a rozkazů vykonavatelům. Mohou být předávány vojskům různými způsoby:

- ústně;
- s využitím technických prostředků spojení;
- operačními směrnicemi (bojovými nařízeními) odeslanými bezprostředně vojenskou poštou nebo předávanými spojovacími prostředky;
- kurýrem;
- v jednotlivých případech také přizváním odpovídajících funkcionářů z podřízených štábů.

Zkušenosti Velké vlastenecké války svědčí o tom, že nejlepším způsobem doručení bojových úkolů podřízeným je osobní styk. Avšak v soudobých podmínkách je značně ztížen. Proto musí být široce používány prostředky dálkového a osobního styku. Současně je nutné hledat také další nové prostředky a způsoby doručování úkolů podřízeným.

Bojová nařízení, která vydává ústně velitel, náčelník štábu nebo náčelníci druhů

vojsk a služeb, musí být ihned zpracována písemně (nebo nahrána na magnetofonový pásek) a potom doručena podřízeným jako dokument.

Při vydávání úkolů musí velitel v plné míře projevit tvůrčí činnost a umění. Faktori času a konkrétní situace při tom mají prvotradou úlohu: určují metodu doručení úkolu. Velmi důležité je také znát osobní vlastnosti podřízených. Jednomu stačí stručně objasnit úkol. Druhý naopak potřebuje úkol podrobně vysvětlit a stanovit způsoby jeho splnění.

V procesu doručování rozhodnutí nesmíme zapomenout, že na podřízeného působí nejen řeč a tón náčelníka, ale také celkový jeho způsob chování. Proto velitel musí slovy a skutky přesvědčit podřízené, že přijaté rozhodnutí v daných podmínkách je jediné správné. Základem tohoto přesvědčení je vysoká osobní připravenost velitele, jeho ideové a morálně politické zocelení, hluboké vojenskotechnické vzdělání a široký celkový rozhled.

Příprava vojsk k operaci a boji je organizována v souladu s charakterem stanovených úkolů a zahrnuje ohromný rozsah opatření.

Zkušenosti Velké vlastenecké války svědčí o tom, že cílevědomá příprava vojsk a štábů k bojové činnosti je součástí umění velet a hraje důležitou úlohu při dosažení úspěchu. Toto dokazují mnohé operace. V soudobých podmínkách tato úloha značně narůstá ve spojitosti s použitím jaderných zbraní, s kvalitativními změnami klasických prostředků ničení a se složitým charakterem boje a operace.

Celý proces přípravy musí velitel neustále kontrolovat a pomáhat vojskům.

Každý velitel učí své podřízené umění velet vojskům s využitím různých forem a metod přípravy. Vybírat a používat je však musí diferencovaně. Někdy např. použije metody zdoluhavého přijímání informačních zpráv velitelů a náčelníků. Toto však vždy věci neprospívá. Velitelé a štáby v období přípravy a podávání informačních zpráv se na dlouhou dobu odpoutávají od vojsk. Jejich hlavní pozornost je soustředěna na přípravu informačních zpráv a štábní kulturu dokumentů, které budou předloženy řídicímu zaměstnání, ale na bezprostřední život a tvůrčí práci u vojsk jim nezbude čas. Takové metody můžeme použít jen při vojenských hrách a velitelsko-štábních cvičeních na mapách, kdy v operační situaci děláme určité skoky a nemáme skutečnou cvičící vojska a štáby, kterým je nutné neustále velet, určovat a upřesňovat úkoly a kontrolovat přípravu

k bojové činnosti. V těchto podmínkách můžeme podrobněji vyslechnout cvičící velitele a náčelníky, prověřit pochopení úkolu, pomoci při rozpracování správného rozhodnutí a při stanovení úkolů podřízeným.

Při takových a velitelsko-štábních cvičeních je účelné pokud možno operativněji vyslechnout informační zprávy a větší pozornost věnovat práci u vojsk, zejména při organizaci boje v terénu. Sledujeme-li, jak velitel řídí vojska, můžeme ihned zjistit chyby a nedostatky v práci, včas dávat odpovídající pokyny, které zabezpečují jejich odstranění.

Při takové metodě má cvičící velitel právo disponovat s časem tak, jak považuje za nutné, a organizovat práci nezávisle na činnosti řídicího cvičení. To zabezpečuje veliteli a štábu možnost nepřetržitého velení vojskům a rovněž plnou samostatnost při organizaci boje v terénu, při doručování úkolů vojskům a kontrole přípravy podřízených k plánované bojové činnosti.

Úloha řídicího cvičení a jeho štábu tkví v tom, aby jednak usměrňoval podřízené velitele a štáby k přijetí zdůvodněného rozhodnutí a k praktickému zabezpečení jeho splnění, jednak v potřebnou dobu naváděl na nejsprávnější cestu při organizování soudobého vševojskového boje a operace.

Praxe cvičení potvrzuje účinnost a nutnost vyčlenit dostatek času na práci, která souvisí s organizací boje v terénu na všech stupních velení. Jen tak je možné úplně a přesně předat podřízeným velitelům zámysl a obsah rozhodnutí, přesvědčit se u podřízených o správnosti jeho pochopení a o víře v jeho splnění.

Dále považujeme za nutné se zmínit o tak důležité oblasti umění velet, jako je kontrola.

Úkolem kontroly je objektivně zhodnotit situaci vojsk, jejich stav a připravenost ke splnění určených úkolů i reálný průběh bojové činnosti. Hlavní je zabezpečit nejúčinnější splnění určených úkolů vojsky, předcházet a včas napravit chyby, kterých se dopustili podřízení. Kontrola musí být včasná, nepřetržitá, cílevědomá a objektivní.

Metody kontroly mohou být různé. V rámci větší operativnosti můžeme podřízené kontrolovat při rozhovorech s nimi, spojovacími technickými prostředky, studiem předložených dokumentů, pozorováním činnosti vojsk atd. Nejúčinnější však je bezprostřední výjezd velitele a odpovědných funkcionářů štábu, politické správy (oddělení) a náčelníků druhů vojsk a služeb k vojskům. Tato metoda umožňuje zís-

kat nejsprávnější představu o tom, jak podřízení chápou a plní vydaný rozkaz nebo nařízení. Přitom je možné na místě přijmout potřebná opatření k odstranění všech možných neočekávaných překážek.

Současně však kontrola se nesmí stát „poručnictvím“ podřízených, svazovat jejich iniciativu a samostatnost při plnění stanovených úkolů a také odvádět na dlouhou dobu vedoucí funkcionáře od vojsk. Tvůrčí činnost a iniciativa se skutečně rozvíjejí jen tehdy, když podřízený má úplnou samostatnost v mezích jeho práv.

Systematická prověrka podřízených umožňuje stanovit jejich schopnost k tvůrčí práci a samostatnosti, k iniciativě a vytrvalosti při plnění stanovených úkolů, k dovednosti získat kladné zkušenosti a přijmout opatření k jejich rozšíření. Ve vojenské praxi je známý např. takový jev: velitel nebo náčelník pracuje svědomitě, ze všech sil, snaží se včas reagovat na upozornění nadřízených, ale výsledky nejsou na odpovídající úrovni a navíc existují vážné nedostatky u svazku nebo útvaru. Od nadřízených stupňů velení přicházejí pokyny, rozpracovávají se plány opatření k odstranění nedostatků. Za nějaký čas však opět zjišťujeme tytéž chyby a nedostatky. Důvodů může být několik. Zku-

šenosti ukazují, že hlavním důvodem je slabá prověrka plnění úkolů. I když se o ní mnoho hovoří na poradách a schůzích, prakticky však v celé řadě případů neodpovídá požadavkům.

Požadované účinnosti kontroly dosáhne tehdy, bude-li povinnou každodenní funkcí všech funkcionářů na všech stupních velení. Ignorování kontroly zbavuje velitele možnosti znát skutečný stav a přijímat v případě potřeby konkrétní opatření k odstranění nedostatků. To vede ke zbytečnému dopisování, které tak zahlť aparát velení, že nemá čas nejen na prověrku faktického plnění rozkazů a směrnic, ale dokonce ani na přečtení hlášení, informací a dokumentů.

Účinnost kontroly v mnoha směrech závisí na samotných kontrolních orgánech. Někteří z nich místo toho, aby zkoumali skutečný stav věcí, věnují hlavní dobu na prověrku dokumentů. To vede k tomu, že podřízené stupně velení je včas nebo dodatečně připraví, a úsilí věnují ne organiza-torské činnosti, ale rozpracování rozsáhlých dokumentů. Abychom tedy uspěli kontrolovat plnění rozkazů a nařízení, musíme prověrku plnění zařadit do každodenní práce, musí být povinnou součástí organiza-torské práce všech stupňů velení.

Někdy se setkáváme s názorem, že další automatizace velení nás přiblíží ke „strojovému“ přijetí rozhodnutí a velení vojskům. Ti, kteří tak myslí, zapomínají, že žádná, dokonce ani nejdokonalejší technika není schopna zaměnit člověka (velitele), který plně odpovídá za výsledek boje, operace; technika mu může jen pomáhat.

Proto musíme tuto otázku rozebírat ve vzájemném vztahu člověka a techniky. Přitom stavíme na první místo člověka, jeho umění a vůli. Člověk je hlavním článkem soudobých systémů velení a nikdy nemůže být vyloučen z procesu velení vojskům. Současně s tím se jeho funkční povinnosti natolik viditelně změnily a zkomplikovaly, že jejich úspěšné splnění vyžaduje využívání všech tvůrčích možností lidského rozumu a trvalého používání soudobých prostředků velení, včetně výpočetní techniky.

Přijetí rozhodnutí k boji je nejdůležitější etapou v činnosti velitele. Nemůže být sníženo jen na mechanické propočty několika variant a na zvolení nejvýhodnější z nich. S takovou prací by se skutečně mohl vypořádat i stroj. Ve skutečnosti je automatizovaný systém velení pro velitele

prostředkem přípravy v soudobých operacích potřebných propočtů a zdůvodnění volby nejlepší a nejúčinnější varianty rozhodnutí z celkového počtu, který velitel a jeho štáb promyslel.

Proto široké zavádění automatizace, matematických metod a výpočetní techniky do práce orgánů velení nejen že nesnižuje, ale naopak ještě více zdůrazňuje jako aktuální problém výběr, přípravu, výcvik a výchovu velitelských a řídicích kádří, zdokonalování stylu jejich práce a školení umění velet.

Jestliže dříve v umění velet převažovaly hlavně intuice a zkušenosti, v současné době kromě toho stále většího významu nabývá přesný propočet, založený na podrobném rozboru bojových možností bojových stran. S rozvojem techniky a výzbroje a s pokračující složitostí vojenství má velitel čím dál tím více práce s vypracováním a zdůvodněním svého rozhodnutí. Proto musí v největší míře a plně využívat celý komplex automatizovaných systémů velení.

Jaké jsou tendence v této oblasti? Na jedné straně se neustále zdokonaluje technika velení a vytvářejí se neustále nové

prostředky automatizace. Na druhé straně zůstává jako hlavní činitel člověk, jeho intelekt, tvůrčí iniciativa a samostatnost. A čím vyšší je stupeň a orgán velení, tím větší jsou požadavky jak na technické prostředky, tak i na umění velitele.

Proto v soudobých podmínkách je velmi důležité řešit úkoly automatizace velení, předávat strojům tu část práce velitele a štábu, která nemá tvůrčí, ale pomocný charakter. Ještě důležitější je neustále zdokonalovat speciální přípravu a odborné návyky velitelských a štábních kádrů.

K úspěšnému velení vojskům ovšem nestačí jen úplná znalost zákonů a principů vojenského umění a dostatek dokonalé techniky velení. Důležitější je umění používat tuto techniku v praxi, tj. správně hodnotit vzniklou situaci a okamžitě reagovat na vzniklé změny odpovídající úpravou dříve přijatého rozhodnutí. Z vojenské historie známe mnoho příkladů, kdy v průběhu bojové činnosti docházelo ke změně rozhodnutí v zájmu dosažení vítězství. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že při rozvíjení bojové činnosti ve vysokých tempech budou velitelé přijaté rozhodnutí velmi často měnit a upravovat. Při zásadní změně situace, kterou nebylo možné při přípravě rozhodnutí předvídat, může vzniknout nutnost přijmout

úplně nové rozhodnutí ještě před skončením operace.

Operace, sražení, boj — to není jen činnost a protičinnost sil a prostředků bojujících stran, zápolení v bojových a morálně politických kvalitách vojsk, ale také boj dvou rozhodnutí, dvou velitelů, soutěžení rozumů, talentu a zkušeností. Úspěch nakonec bude mít ten, kdo dokáže v kratší době přijmout správné rozhodnutí a určit úkoly na základě zhodnocení všech možností vlastních i nepřátelských vojsk, kdo dokáže získat iniciativu a vnutit nepříteli vlastní vůli.

Účinnost velení vojskům je závislá nejen na schopnosti velitelů včas a správně určovat a upravit úkoly, ale také na jejich umění rozpracovávat a úspěšně používat nových způsobů vedení boje, sražení a operace. To je zvláště důležité v soudobé válce, kdy účinnost prostředků ničení nesmírně vzrostla, kdy velitelé musí dokonale ovládat nejen samotné vojenské umění, ale také matematické metody analýzy, potřebné k přijetí rozhodnutí. Osobnost velitele je dnes výjimečně složitá. V ní se organicky v jedno slučují vysoké ideové, morální, psychologické, intelektuální, fyzické a volní kvality, skloubené s vysokou operačně strategickou a technickou přípravou a s celkovou kulturní úrovní.